

דו"ח שנתי 2022

נציבות פניות ילדים ונוער

בהשמה חוץ ביתית

נציבות פניות ילדים ונוער
בהשמה חוץ ביתית

"שווים" מאת עילי בוטנר

אתה לבן, אני שחור

אני חשוך, אתה באור

שמחמם כמו אמא

ושדואג לך

אתה קטן, אני גדול

אני רוצה, אתה יכול

לרקוד לצעוד קדימה

להיות שלם בין אנשים

ואולי יבוא יום ונהפוך שווים

אתה תהייה לי נחל ואני לך ימים

ונזרום ביחד עד אין סוף,

שנייה לפני שקו החוף מגיע

תוכן

3.....	פתח דבר
4.....	פרק ראשון - עיקרי הדו"ח
9.....	פרק שני- נתונים, ממצאים ודוגמאות
15.....	דוגמאות לפניות בנושאים שונים
18.....	פרק שלישי- סיכום והמלצות
18.....	סוגיות ומגמות שעלו בפניות של ילדים באומנה
20.....	סוגיות ומגמות שעלו בפניות של ילדים בפנימיות
23	פרק רביעי- מבנה הנציבות תקציב ופעילות הנציבות בשנת 2022
27	תודות

פתח דבר

השיר "שווים" של עילי בוטנר, מביע במילים את השקפתי המקצועית לשאוף לשוויון בזכויות לילדים בכלל ולילדים עם מוגבלות בפרט. **אין ילד שלא יכול, יש ילד שלא הנגישו לו את הכלים כדי שהוא יוכל.**

במהלך חמש השנים מאז הקמתה של הנציבות, ולאחר אלפי פניות ילדים, הגעתי למסקנה כי פעילות נציבות פניות ילדים ונוער לא יכולה להסתפק בקבלת פניות של ילדים וטיפול בפניות בלבד, אלא עליה לשקוד על הפצת המידע על זכויותיהם של הילדים כדי שהם ידעו אותן.

למידה מעמיתנו האירופאיים, איששה תחושה זו וחיזקה את ההבנה כי כדי שילדים ידעו על מה לפנות, עליהם לדעת את זכויותיהם.

לשם כך בחרתי השנה להתמקד בפיתוח,

- ✓ זכות ההשתתפות באמצעות ועדת ילדים מייעצת לנציבות
- ✓ פרסום זכויות ילדים בהשמה חוץ ביתית ברשתות החברתיות
- ✓ פיתוח כלי הנגשה לילדים עם מוגבלות בכדי שמנגנון זה יהיה נגיש גם עבורם

הועדה המייעצת, הינה קבוצת ילדים שתפקידה היה לייעץ לנציבות. הועדה לא שימשה כמועצת ילדים וגם לא דנה בסוגיות שמפריעות להם. הם יעצו לנציבות בסוגיות כלליות ובנושאים שילדים היו פונים לעזרת הנציבות.

ביחד עם נציגות ילדי משפחתון הכפר הירוק, ובהתבסס על דעתם המלאה, חידדנו את הנושאים החשובים ביותר לילדים במשפחתונים ובפנימיות, ומשם חקרנו האם נושאים אלו מופיעים באמנה לזכויות הילד. לאחר שמצאנו קורלציה, בין הדברים, ילדי הועדה מגיל 9 ועד 18 תרגמו את המחקר באמצעות ציורים ומשפטים, אשר הפכו לפוסטים שהתפרסמו ברשתות החברתיות. הציור המופיע בכותרת הדו"ח הוא ציורו של **ריאן** אחד הנערים שהיה חבר בוועדה המייעצת.

גם פיתוח הנגשת הנציבות לילדים עם מוגבלות, בדגש על ילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, נעשה באמצעות שיחה עם עשרות ילדים עם מוגבלות. פיתוח זה נעשה בשיתוף פעולה מלא עם מינהל מוגבלויות של משרד הרווחה והביטחון החברתי והמכון הישראלי להנגשה קוגניטיבית. השיח עם הילדים אפשר לנו לשמוע אותם ולהבין מה הם הדרכים המתאימות והנוחות להם, כדי להכיר את נציבות פניות ילדים ונוער ובאילו דרכים יוכלו לפנות במידה ויצטרכו.

ילדים לא באמת רוצים להתלונן, גם אם לנו המבוגרים לפעמים נדמה שכן. הקשבה לילדים, שאלת שאלות ופנייה אליהם לתת הצעות ועצות, פותח עולם ידע נרחב, ביסוס אמון והגברת שיתופי פעולה.

וכפי שאמרה אחת מהבנות שמתתפת בועדה המייעצת " **שימו לב, אני כמוך רק בקטן.**"

סימונה שטיינמץ - נציבה

נציבות תלונות ילדים בהשמה חוץ ביתית

פרק ראשון- עיקרי הדו"ח

בשנת 2022 היו 10,800 ילדים ובני נוער בהשמה חוץ ביתית, במסגרות שבפיקוח משרד הרווחה. מתוכם 1,541 ילדים ובני נוער עד גיל 21 שהינם ילדים ובני נוער עם מוגבלות. בנוסף יש כ-18,000 ילדים בפנימיות שתחת פיקוח משרד החינוך, אשר עבור חלקם של הילדים, הפנימיות מהוות עבורם חלופה ביתית בדומה לילדים שהשמתם היא במענים של משרד הרווחה.

בשנת הפעילות החמישית של נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית, התקבלו 305 פניות בעניינים של קרוב 650 ילדים, מתוכם 246 פניות ענו להגדרות החוק כמצויות תחת סמכות בירור הנציבות ונפתח בעניינן תהליך בירור.

מתוך 246 הפניות שבירורן הינו בסמכות הנציבות:

- הסתיים בירורן של 151 פניות
- 40 פניות היו בתחום בירור זכויות
- 53 פניות לא התקיים בעניינן בירור שלם - 10 ילדים ניתקו קשר, 7 ילדים ביקשו שלא נברר את טענותיהם, 35 פניות מהילדים הודיעו כי הסתדרו בעזרת הצוות או הפיקוח ולא נדרשנו להכרעה, פנייה אחת לא התבררה משיקול מקצועי של הנציבה.
- 2 פניות טרם הסתיים בירורן.

מכלל הפניות שבירורן הסתיים:

- 61% מהפניות נמצאו מוצדקות
- 21% מהפניות נמצאו סובייקטיביות
- 18% מהפניות לא העלו ממצאים לאישוש טענות הילדים או מי שפנה בעניינם.

מתוך 246 הפניות שבירורן הינו בסמכות הנציבות:

- 93% (231) הגיעו בעניינם של ילדים הנמצאים בפנימיות שבפיקוח משרד הרווחה, מתוכם 11% מפנימיות פוסט אשפוזיות.
- 4% (8) הגיעו בעניינם של ילדים הנמצאים בפנימיות שבפיקוח משרד החינוך
- * יתכן כי מספר הנמוך של פניות מילדים בפנימיות שבפיקוח משרד החינוך, נובע מאי חובת יידוע הילדים בפנימיות הללו.
- 3% (7) הגיעו מילדים הנמצאים במשפחות אומנה

מאפייני הפונים:

- בשנה האחרונה 85% (231) מהפניות הגיעו ישירות מהקטינים המצויים בהשמה חוץ ביתית והשאר מידידים של אותם קטינים.
- מקור ההיכרות של הילדים הפונים עם הנציבות היה בעיקר היכרות קודמת עימה (115), וסוירים יזומים (40).
- רובן המכריע של הפניות התקבלו מילדים בגיל ההתבגרות בין הגילאים 14 ל-18 (84%)

נושאי הפניות שנמצאו מוצדקות באחוזים גבוהים:

- אלימות בין חניכים 87.5% מהפניות נמצאו מוצדקות (8 פניות – 20 ילדים)
- בעיות בניקיון ותחזוקה- 60% מהפניות נמצאו מוצדקות (17 פניות – 65 ילדים)
- יחס מעליב וקשיים ביחסים עם אנשי צוות- 54% מהפניות בנושא זה נמצאו מוצדקות (110 פניות)
- חוסר בפעילות בשעות הפנאי – 53% מהפניות נמצאו מוצדקות (13 פניות – 60 ילדים)
- פניות בנושא מזון 47% מהפניות נמצאו מוצדקות (40 פניות – 100 ילדים)

מתוך 246 הפניות שהוגדרו תחת סמכות הביורור של הנציבות והביורור בעניין הסתיים, עלו מספר סוגיות אותן ממליצה הנציבות לקובעי המדיניות לבחון:

סוגיות כלליות באשר לילדים בהשמה חוץ ביתית:

- **פערים ביידוע ומתן הסבר לילדים על זכותם לפנות לנציבות על פי חוק**- השנה קיימנו מפגשים עם כלל ארגוני האומנה ומפגשים עם צוותים בפנימיות. מפגשים אלו איששו את תוכן דוחות הנציבות משנים קודמות, כי הפערים באשר לקיום הנדרש בתקנות לחוק האומנה, לרבות- חלוקת כרטיסי יידוע על דרכי פנייה לנציבות, לילדים טרם היציאה להשמה חוץ ביתית ע"י העו"ס במחלקות לשירותים חברתיים, מתן הסבר תקופתי על ידי העו"ס במסגרת/ בעמותת האומנה והצבת טלפון נגיש במסגרות שיאפשר לילדים לנהל שיחה באופן פרטי וללא אישור מדריך, נבע מחוסר היכרות של צוותי הפנימיות/ עמותות האומנה את המוטל עליהם על פי חוק ועל כן תפקידם של מפקחי משרד הרווחה באשר לסוגיה זו חיוני ביותר. **יחד עם זאת המלצתנו הינה כי נציג נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית ישולב בהכשרות למנהלי פנימיות, מנחות אומנה, ראשי צוותים, צוותי פנימיות כולל של מסגרות של מינהל מוגבלויות.**

- **חובת יידוע ילדים בפנימיות הנמצאים בפיקוח משרד החינוך** – כיום החוק אינו בהיר מספיק לגבי החלת חוק האומנה והתקנות לחוק, בענינם של ילדים הנמצאים בפנימיות של המינהל לחינוך ההתיישבותי פנימייתי ועליית הנוער שבאחריות משרד החינוך, זאת למרות שגם בפנימיות אלו קיימות השמות של ילדים, שהשמתם הייתה מענה רווחתי. **המלצתנו הינה כי נציבות פניות ילדים ונוער תהווה מנגנון בירור עבור כלל הילדים אשר חיי היום יום שלהם הוא לא בבית הוריהם.**

סוגיות שעלו בפניות של ילדים בפנימיות של משרד הרווחה ומשרד החינוך:

- **"הפקעת" חדרי השינה הקבועים של הילדים לצרכים שונים בהעדרם** - בשנת 2022 התקבלו בנציבות מספר פניות, כל אחת בנסיבות ומקרים שונים, שלכולן קו משותף- פגיעה בתחושת הביתיות והשייכות למסגרת בשל "הפקעת" חדרי השינה הקבועים של הילדים לצרכים שונים בהיעדרם. בשני מקרים, ילדים קבלו על כך שהם חוזרים לחדר מלוכלך אחרי שילדים אחרים התארחו בו בזמן שהם שהו בבית המשפחה. באותן מסגרות שמסיבות תקציביות לא יכולות לאפשר בית חופשות נפרד מבתי המגורים היומיומיים, **אנו ממליצים על הקפדה ואכיפה של ביצוע ניקיונות יסודיים בטרם שובם של הילדים מבתיים הפרטים אל המשפחתון או הקבוצה חזרה. יש לשאוף לשמר את הפינה הפרטית ולמצוא מענים חלופיים כמו**

"בית חופש" הקיים בחלק מהפנימיות. לילדים בהשמה חוץ ביתית, ככל הילדים, מגיעה פינה פרטית משלהם הנשמרת עבורם גם בעת חופשה.

- **חלוקת דמי כיס בפנימיות שבפיקוח משרד החינוך** - בדו"ח הנציבות אשתקד, ביקשה הנציבות להציף שוב את חשיבות קבלת דמי כיס באופן מוסדר וקבוע, שכן עבור ילדים ללא עורף משפחתי מדובר לעיתים בסכום הכסף היחיד העומד לרשותם לשימוש חופשי. מעבר לכך, מתן דמי כיס מהווה הזדמנות לחינוך כלכלי והתנסות באלמנטים שונים כהכנה לחיים כגון- חיסכון, בחירה בין הוצאות בהתאם למשאבים וכד'. בעת ביקור הנציבות באחד מכפרי הנוער המצויים תחת פיקוח משרד החינוך, עלה כי קיים חוסר שוויון בחלוקת דמי הכיס מפאת זכאותן של אוכלוסיות מסוימות (כמו עולים חדשים) לתקציב ייחודי שמקנה דמי כיס כפולים וכן מקור תקציבי שונה לדמי הכיס עבור ילדים שונים. **המלצת הנציבות היא לשקול השוואת דמי הכיס גם עבור ילדים המגיעים ממשפחות ללא אמצעים או עורף משפחתי שאינם מגיעים מאותן אוכלוסיות הזכות היסטורית לתמיכה נוספת. כמובן שהמלצתנו למשרד החינוך היא להשוות את דמי הכיס לסכום הגבוה יותר שניתן ולא לפגוע בדמי הכיס הניתנים ליוצאי האוכלוסיות המיוחדות.**

- **הפרת זכויות ילדים בחקירה משטרתית בעת הגשת תלונה של איש צוות כנגד ילד/ה בפנימייה** - השנה נחשפנו דרך תלונות של ילדים למספר מקרים בהם אנשי צוות הזמינו משטרה ו/או הגישו תלונה כנגד ילדים במסגרת המצויים באחריותם הישירה. במסגרת בירור אחת הפניות, התגלה כי הילד נלקח לחקירה משטרתית באופן מפתיע, מבלי לדעת שהוגשה נגדו תלונה וללא כל הכנה וכי זכויותיו של הילד הופרו באירוע, לרבות החרמת מכשיר הטלפון שלו ומניעת תקשורת עם הוריו. אל הילד התלווה ש"ש מהמסגרת, שגם אם היה מסור עד מאוד, לא עבר את ההכשרה המקצועית המתאימה למצבים שכאלה. בעת הזימון לחקירה עומדות בפני הילדים זכויות שחובה ליידע את הילדים בזכויות אלו. זכויות כמו, הזכות לסרב לחיפוש על גופו או בחפציו (אם אין למשטרה חשד סביר או צו חיפוש). זכות שלא לומר דבר בחקירה, הזכות שלא להיות מעוכב בחקירה ליותר משלוש שעות, הזכות להתייעץ עם ההורים ו/או עם עורך דין, הזכות שהורה או אדם קרוב שהילד יכול לבחור שיהיה איתו בחקירה ועוד. בנוסף בירור הנציבות העלה כי כיום לא קיימים נהלים ברורים למפעילי שירותים להשמה חוץ ביתית, בנושא התהליכים הנדרשים בעת זימון לחקירה של קטין או מעצר קטין. **המלצתנו הינה לדאוג לכתיבת נהלים לעובדי הרווחה שברשויות המקומיות ולעובדי ההשמה החוץ ביתית, לפעולות שיש לעשות בעת מעצר קטין או זימון לחקירה של קטין שבטיפול שירותי הרווחה או בפנימיות של משרד החינוך. נהלים המושתתים על זכויות קטינים, כפי שמופעים באמנה לזכויות הילד ובחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול).**

סוגיות שעלו בפניות של ילדים באומנה:

- **מספר פניות מועט של ילדים במשפחות אומנה:** השנה קיימנו מפגשים עם כלל ארגוני האומנה ועם מרבית מנחות האומנה. במפגשים אלו, למדנו (את מה שטענו בדוחות העבר) כי אכן בחלק מארגוני האומנה, גם מנחות האומנה, שחלק ניכר מהן חדשות בתפקידן, אינן מכירות את הנציבות באופן מספיק

מקצועי על מנת להרגיש בטוחות מספיק להעביר את המידע לילדים. **לאור זאת, אנו בנציבות ממליצים על מפגשים קבועים חד שנתיים של הנציבות עם מנחות אומנה חדשות.**

- **וידוי כי קיימים לילד/ה באומנה אמצעי ותנאי התקשורת עם הנציבות הקבועים בחוק:** בנוסף לחובת היידוע הקיימת בתקנות לחוק האומנה, על קיומו של מנגנון בירור תלונות, קיימת חשיבות לוודא כי לילד או לילדה יש את האמצעים ליצירת קשר עם נציבות פניות ילדים ונוער במקרה ורוצה. **אנו ממליצים כי יקבע צ'ק ליסט של פעולות גנריות שעל מנחת האומנה לבצע בעת קליטת ילד במשפחה אומנת, בהן תהיה התייחסות לנושא וידוי קיומם של תנאי התקשורת של הילד עם נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית.**

- **שוויון הזדמנויות לילדים באומנה באמצעות מימון הוצאות:** כבר בדוח הנציבות לשנת 2020, התרענו על פערים וחוסר אחידות במימון הוצאות מיוחדות עבור ילדי אומנה. השנה הגיע לנציבות פניות ילדים פער נוסף, והפעם בתחום סיוע במימון קייטנות קיץ. כך עולה כי, בעוד שארגון אחד רואה במימון קייטנות לקיץ, סיוע גנרי ובסיסי עבור ילדים בבתי ספר יסודי, וכל משפחה תקבל סיוע בסך של עד 2,500 ₪ לילד תמורת קבלות, בארגונים אחרים מדובר בסיוע חריג עד כדי כך שלא יינתן סיוע אף לא בגובה של 700 ₪ לילד. חשיבותו של הסל הגמיש, מובנת ויש לשמר גמישות זו, על מנת להתאים לכל ילד את המענה הדרוש. עם זאת, **המלצתנו הינה לראות בסיוע במימון קייטנות קיץ, כסיוע בסיסי שיש לתכנן אותו בתוכנית התקציבית השנתית. הציפייה שמשפחה תחזיק ילד חודשיים ללא פעילות, היא לא ריאלית ולא משרתת את טובתו של הקטין.**

- **סיוע של עובד סיעוד לילדים עם מוגבלות במשפחה אומנת:** בנציבות פניות ילדים ונוער התקבלה פנייה אשר העלתה את סוגיית מתן סיוע באמצעות עובד סיעוד לילד עם מוגבלות והתנהגות מאתגרת במשפחה אומנת. ילדים עם מוגבלות, אינם זכאים לקצבת נכות, היות והם מטופלים על ידי משפחות אומנה הממומנות על ידי המדינה. אלא שמימון זה, אין בו כדי לאפשר העסקת סיוע עובד סיעוד לאותם מתבגרים עם מוגבלות, אשר גודלם הפיזי מקשה על המשפחה לתת להם את הסיוע הדרוש. ילד עם צרכים מיוחדים החי בבית עם הוריו הביולוגיים, הוריו יוכלו להסתייע בקצבת הנכות על מנת לרכוש שירותי סיעוד שיסייעו בידם להשאיר את ילדם בבית. אפשרות זו, במצב החוקי הקיים כיום, אינה מתאפשרת לילד אשר לא זכה להיוולד להורים שיכולים לגדל אותו. כך נוצר מצב שבהעדר מענה של סיוע בסיעוד, אומנים נדרשים לאתגרי יום יום בלתי אפשריים, עד כדי שיקול ויתור על האומנה ושילוב הקטין במסגרת חוץ ביתית. **המלצת נציבות פניות ילדים ונוער הינה לפעול לשינוי חקיקה שתאפשר מימון מתן גימלת ילד נכה גם לילד אשר נמצא במשפחה אומנת באותם מקרים בהם נדרש מענה נוסף לטיפול היומיומי של המשפחה. עד שינוי החקיקה מומלץ למצוא מענה ביניים של סיוע תקציבי מוגדל שיאפשר מימון של העסקת עובד סיעוד.**

פעולות פיתוח ושיפור נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית :

לצד הפעילות השוטפת של בירור פניות הילדים, הנציבות מוצאת חשיבות רבה בלמידה מתמדת על מנת לשפר באופן מתמיד את שירותיה עבור אוכלוסיית הילדים בהשמה חוץ ביתית. על כן השנה,

- **נציבות פניות ילדים ונוער השתתפה השנה בתוכנית ה TWINNING של האיחוד האירופאי :** לשם שיפור הנגישות בדגש על ילדים עם מוגבלות, ילדים קטנים, וילדים באומנה. כמו כן מטרת התוכנית היתה בחינה כללית של המצב הקיים בארץ, בתחום החקיקה, הפצת המידע על קיומה של נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית ביחס לגופים דומים ברחבי אירופה, מתוך כוונה ללמוד ולעשות התאמות דומות. לצורך מיקסום הלמידה והטמעת התכנים הנלמדים, לתוכנית זו זומנו שותפים לתחום. משרדי ממשלה משיקים, כמו משרד המשפטים ומשרד החינוך, המועצה לשלום הילד, נציגי מינהלים שונים ממשרד הרווחה והביטחון החברתי כמו מינהל מוגבלויות, שירות אומנה, אגף פנימיות ילד ונוער, אגף דוברות וקשרי חוץ.

- **פיתוח אמצעי מונגשים שפתית עבור ילדים עם מוגבלות בדגש על ילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית:** נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית, בעזרת תקציב מינהל מוגבלויות של משרד הרווחה והביטחון החברתי, פיתחה אמצעים מונגשים שפתית לילדים עם מוגבלות התפתחותית קוגניטיבית לצורך שיפור העלאת המודעות והגישה אל הנציבות. מתוך חשיבות יישום סעיף 7 לאמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות.

- **הקמת ועדת ילדים מייצעת לנציבות :** נציבות פניות ילדים ונוער הפעילה השנה "ועדת ילדים מייצעים לנציבות" הועדה הורכבה מ- 14 חניכי משפחתוני "הכפר הירוק" ומשפחתון סוזאן ברמת גן בין הגילאים 9-18, כאשר הקבוצה הייתה מורכבת ממספר דומה של בנים ובנות. הילדים בועדה היו שותפים לדילמות ולהסקת מסקנות של התוצאות הרצויות. פעילות זו הצליחה בזכות שיתוף הנהלת מל"י, המפעל להכשרת ילדי ישראל ולמינהל החינוך ההתיישבותי, שבמשרד החינוך.

- **תודות של ילדים :** השנה התקבלו עשרות תודות מילדים על השינוי שנעשה בעקבות פניותיהם. תודות אלו, הם למנהלי הפנימיות והצוות שלהם, שהיו פתוחים וקשובים לנושאים המפריעים לילדים. כמו כן, התודות הם גם לפיקוח משרד הרווחה, אשר התייחס באופן מעמיק לפניות של הילדים. תודה מיוחדת מצד הילדים מגיעה לפיקוח משרד הרווחה על תוכנית פיתוח מועצות ילדים, שהיום הם חלק בלתי נפרד בהרבה פנימיות, מקביעת סדר היום ותפריט האוכל שנקבע עבורם.

פרק שני- נתונים, ממצאים ודוגמאות

- **305** פניות הגיעו לנציבות בשנת 2022. בעניינם של למעלה מ **650** ילדים
- **43** פניות לא היו מותאמות לחוק האומנה מתוקפו פועלת הנציבות ולכן בירורן אינן תחת בסמכותה. **13** פניות היו של ילדים הנמצאים בביתם והמבקשים מענה של חלופה ביתית או עזרה בבית. פניות אלו לוו על ידי הנציבות עד קבלת מענה מהרשות המקומית. יתר הפניות התאפיינו במרבית מהמקרים, בפניות מהורים או מילדים במעונות חסות הנוער או נושאים שאינם במסגרת בירור הנציבות. במקרים אלו, הנציבות הפנתה את הפונים לגורמים הרלוונטיים עבורם או העבירה את פנייתם לבירור הגורמים הרלוונטיים, כגון- פניות הציבור, גורמי פיקוח סיוע משפטי ועוד.
- **16** פניות עסקו בנושאים המצויים תחת בירור חוק העונשין (אלימות) והועברו לטיפול עו"ס לחוק הנוער, על פי חובת הדיווח. מקרים אלו נשארים במעקב הנציבות עד קבלת הודעה כי יצרו קשר עם הילד/ה.
- **246** מהפניות שהגיעו היו בסמכות הבירור של הנציבות, מתוכן:
 - 151 פניות הבירור בענייני הסתיים.
 - 53 פניות לא התקיים בענייני בירור מלא – הסבר מפורט בהמשך.
 - 40 פניות שהתמקדו בשאלות של בירור זכויות ולכן לא נדרשת הכרעה.
 - 2 פניות טרם הסתיים בירורן.

נתונים כלליים לפניות המותאמות לחוק שהגיעו לנציבות (246 פניות):

ממצאי הפניות שנערך בירור בענייני (151 פניות)

- 92 פניות נמצאו מוצדקות
- 27 פניות לא נמצאו ממצאים המאששים את טענות הפונים
- 32 פניות נמצאו סובייקטיביות, כלומר פניות אשר על אף הקושי שהעלה הפונה שבחוייתו היא אמיתית, המסגרת פעלה כשורה ועשתה את המיטב בכדי לסייע לו.

*מתוך כלל הפניות שנמצאו מוצדקות, **40%** מהפניות טופלו על ידי הצוות האחראי טרם סיום בירור הנציבות, חלק מהפניות כבר היו בעיצומן של שינויים וחלק מהפניות טופלו מיד עם הצפת הסוגיה על ידי הילד באמצעות

הנציבות או באמצעות פנייה לצוות המסגרת הביאה לשינוי. הנציבות מברכת על כך ומעודדת את הגורמים בשטח הנוגעים בחייהם של הילדים שלא בהכרח להמתין עד סיום הבירור והגשת מסקנות והמלצות הנציבות על מנת להביא לשינוי חיובי בחייו של הילד ולתקן את הנדרש. אנו תקווה כי בשנה הבאה נתון זה יגדל אף יותר.

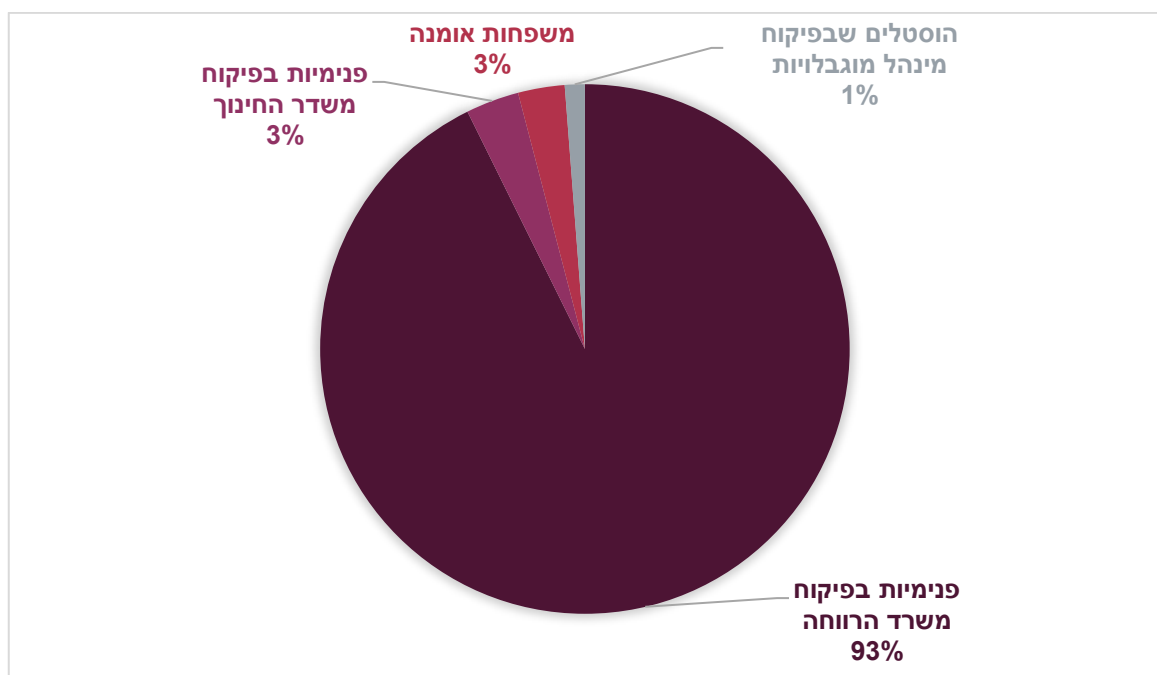
53 פניות לגביהן לא התקיים בירור מלא:

- 42 מהפניות, הילדים דיווחו כי הסתדרו עצמאית ללא צורך בעזרה נוספת של הנציבות.
- 10 מהפניות בירורן הופסק עקב חוסר בפרטים נדרשים ו/או קושי ליצור קשר עם הקטין, נשוא הפנייה.
- פנייה אחת לא התקיים בעניינה בירור, על פי החלטת הנציבה, לאור תוכנה של הפנייה (ילדה הסובלת מהפרעות אכילה קשות, אשר ביקשה להתלונן על כך שמחויבת לאכול לרצונה למות).

*מדיניות הנציבות היא לעודד את הילדים למצות את הפתרונות המוצעים להם במסגרות באמצעות שיח עם אנשי הצוות המלווים אותם. על כן, הנציבות מברכת על מצבים בהם הפונה מקבל מענה מוצלח גם ללא התערבותה. זוהי תעודת זכות למסגרת ולילד ועדות לקיום זכות ההשתתפות של הילד הלכה למעשה. *במקרים מסוימים, הקטין לא מזדהה והנציבות לא מצליחה ליצור עימו קשר שנית לאחר שפנה. בכל מקרה כזה, נעשים מספר ניסיונות להשיג את הילד ונשלחת לו הודעה לטלפון או לאחת הרשתות החברתיות אם דרכן פנה.

התפלגות ע"פ מקום שהות הקטין

- 230 פניות בעניין ילדים מפנימיות בפיקוח משרד הרווחה והביטחון החברתי.
- 8 פניות מפנימיות שבפיקוח משרד החינוך.
- 7 פניות בעניינם של ילדים באומנה.
- פנייה אחת מהוסטל מינהל מוגבלויות שבפיקוח משרד הרווחה והביטחון החברתי.

זהות הפונה:

הנציבות פועלת להתאים את מנגנון בירור התלונות כך שיהיה נגיש עבור הילדים עצמם. עצם הפנייה אל הנציבות באופן ישיר, מעצימה אותם בכך שהם פועלים באופן אקטיבי על מנת להביא לשיפור בחיי היומיום שלהם. ידיד של הקטין, הוא מבוגר המצוי בסביבת הילד (ואינו ההורה) כדוגמת מדריך, מורה או ידיד משפחה. גם כאשר הפנייה הראשונית מגיעה מידיד, במידה ומתאפשר הנציבות תבקש לעודד את הילד עצמו לפנות. השנה 86% מהפניות התקבלו ישירות מהקטינים.

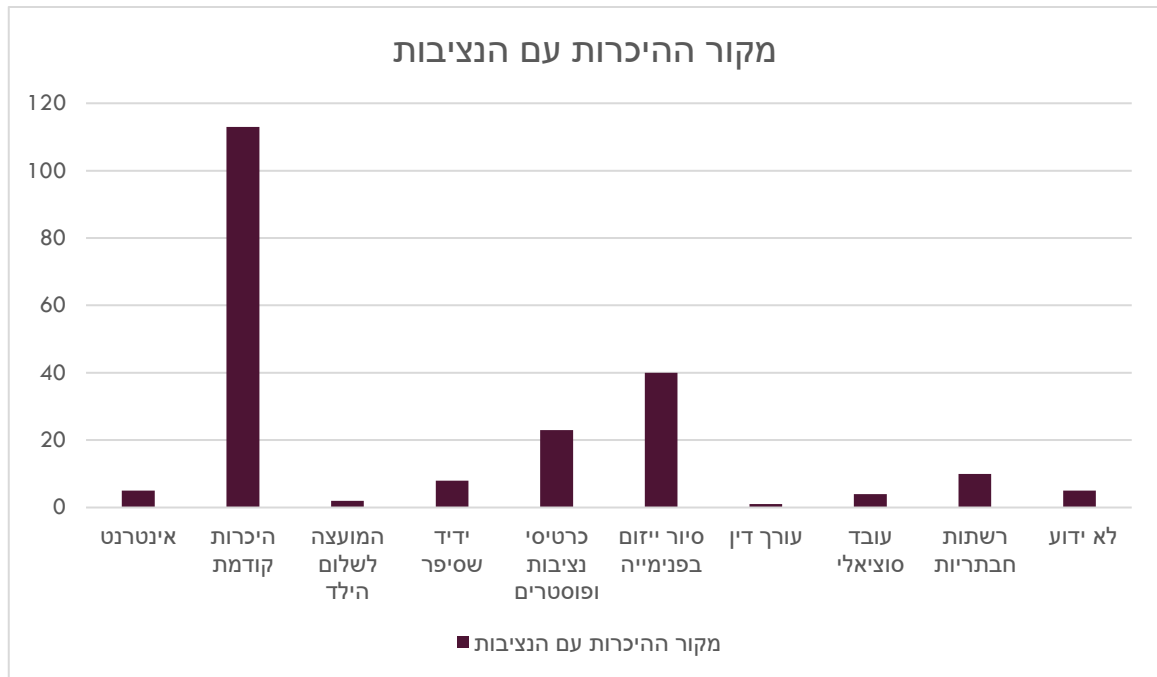
- 211 פניות התקבלו ישירות מהילדים או בני הנוער
- 29 פניות התקבלו מידיד
- 6 פניות התקבלו מאפוסטרופסיים לדין

מקור ההיכרות עם הנציבות של 211 פניות שהתקבלו ישירות מקטינים שפנו לנציבות:

נושא דרכי היידוע והכרת הנציבות הינו נושא בעל חשיבות רבה, בה הושקעה מחשבה רבה. נושא זה ממשיך ללוות את הלמידה של הנציבות בעיקר לאור מספר הפניות המצומצם של ילדים הנמצאים במשפחות אומנה וילדים עם מוגבלות.

- 16% (40 פניות) מכלל הפניות שהתקבלו השנה בנציבות, התקבלו במהלך סיורי הנציבות בפנימיות.
- 46% (113) מהפניות שהתקבלו הם מילדים שהיתה להם או לחבריהם היכרות קודמת עם הנציבות.
- 10% (24) מהילדים שפנו לנציבות השנה פנו בעקבות מידע שקיבלו באמצעות כרטיסי היידוע או פוסטרים שתלויים בפנימייה.
- 7% (19) מהילדים שפנו לנציבות יידעו על הנציבות באמצעות הרשתות החברתיות והאינטרנט.
- לגבי 15 פניות לא ידוע מקור המידע.

ניתוח ממצאי מקורות ההיכרות של ילדים בהשמה חוץ ביתית, וממצאי אופן הפנייה אל הנציבות יכולה לשפוך אור על הסיבות לפער בפנייה אל הנציבות בין מספר הילדים בהשמה חוץ ביתית בפנימיות שבפיקוח משרד הרווחה, להעדר פניות של ילדים בהשמה במשפחות אומנה - איתם לנציבות אין מגע ישיר, וילדים בפנימיות של המינהל לחינוך התיישבותי, שם אין חובה חוקית להביא בפני הילדים את המידע על קיומו של המנגנון.
חוסר הנגישות הבלתי אמצעי של הנציבות לילדי אומנה וההיכרות הישירה, ביודום של ילדי האומנה, במובן זה שכל אחד במשפחה, להבדיל מילדי פנימיות המספרים אחד לשני אודות הנציבות, וחוסר חובת היידוע את ילדי הפנימיות של החינוך ההתיישבותי, במשרד החינוך, יתכן כי יש בו להסביר את הפערים.

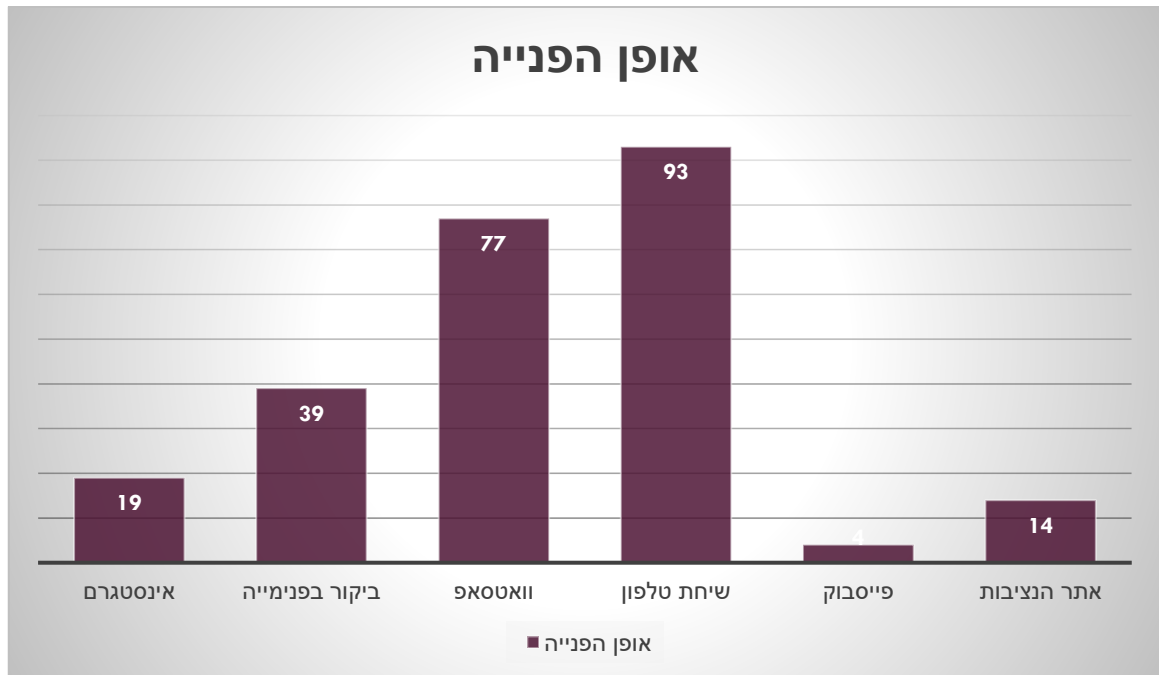
אופן הפנייה לנציבות:

הנציבות מעמידה לרשות הילדים מגוון דרכים בהן ניתן לפנות אליה.

- אינסטגרם
- אתר נציבות
- וואטסאפ
- מייל
- פייסבוק
- טלפון
- בנוסף, סיורי הנציבות, גם הם מקור לפניית ילדים או אנשי צוות.

ניתן לראות כי מרבית מהפניות מגיעות באמצעות הטלפון או מנגנונים העומדים לרשות ילדים הנושאים מכשירים לא כשרים.

40% מהפניות הגיעו בהודעות וואטסאפ ואינסטגרם, כאשר לעיתים קרובות מדובר בהודעות קוליות, פרקטיקה שיכולה לשרת גם ילדים צעירים.

גילאי הילדים שלגביהם התקבלו הפניות:

- עד גיל 6 התקבלה פנייה אחת.
 - *יש לציין כי מרבית הילדים המושמים בסידור חוץ ביתי בגילאים אלה מצויים באומנה.
 - בגילאי 7-13 התקבלו 38 פניות
 - בגילאי 14 – 18 התקבלו 192 פניות
 - בגילאי 18 – 21 התקבלו 15 פניות
- כמו בשנים קודמות ניתן לראות כי מרבית הפונים הם בגיל ההתבגרות.

זמן טיפול בפנייה (187 פניות כולל בירור זכויות):

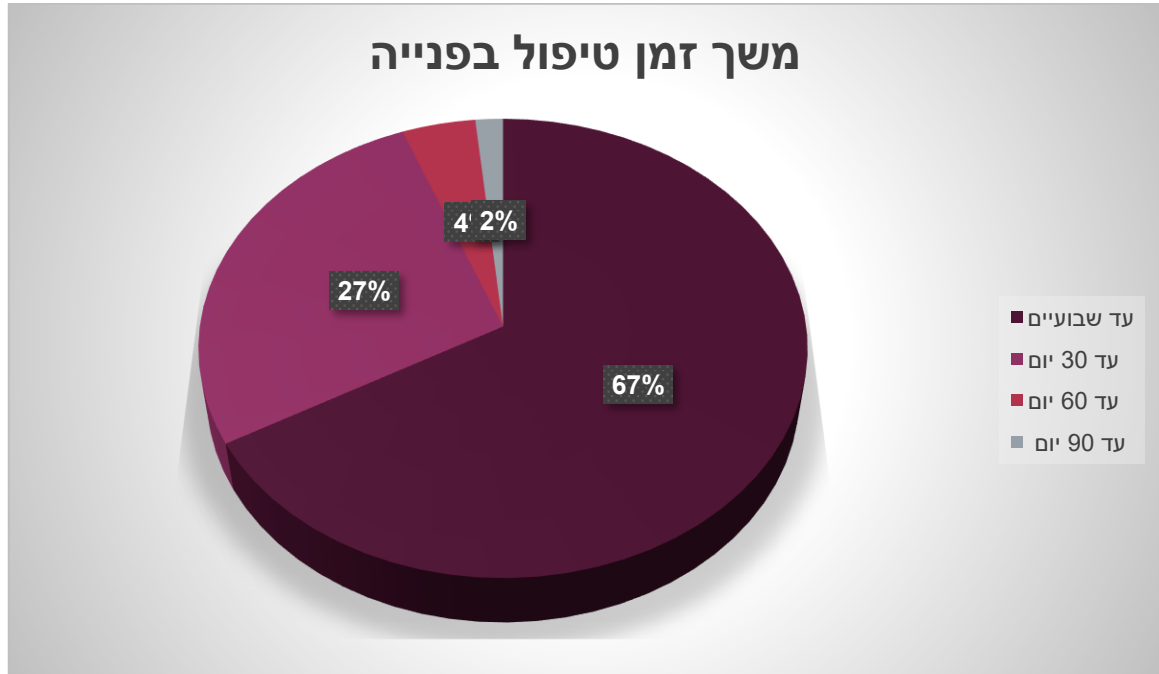
זמן ילד הוא זמן "קצר", במיוחד כאשר בחלק מהמקרים חיי היום יום שלו מושפעים באופן מתמשך מהבעיה שהוא חווה. על כן, משך זמן הבירור הוא קריטי באופן כללי, ובפרט כשמדובר בילדים. יש לזכור כי חלק מהפניות מחייבות הגעה פיזית למקום הימצאותו של הפונה, פגישת הפונים או חבריהם, אנשי צוות ו/ או בני משפחה. מחסור כ"א בנציבות מקשה לתת מענה מהיר במושגים של ילד.

להלן זמני הטיפול:

- עד שבועיים – 125 פניות
- עד 30 יום – 51 פניות
- עד 60 יום – 8 פניות
- עד 90 יום – 3 פניות

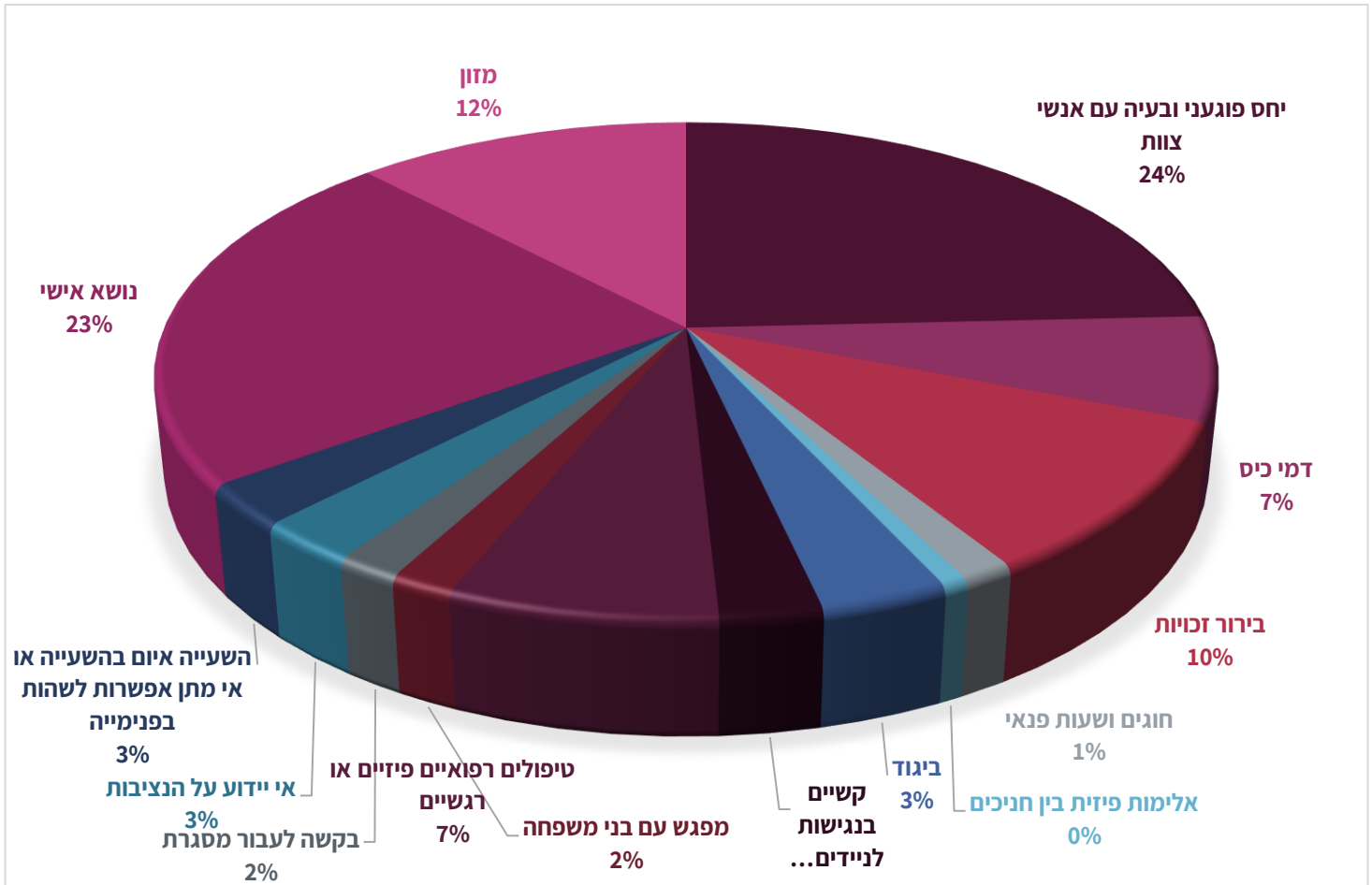
67% מהפניות מקבלות מענה סופי עד שבועיים מיום הפנייה. מדובר בצמצום זמני מענה ב 5% ביחס לשנה קודמת. עם זאת בפניות הנוספות בהן לא ניתן למצות את הבירור בזמן קצר, הנציבות דואגת להישאר בקשר עם הילד ולעדכן אותו, בתהליך הבירור.

נושאי הפניות

דוגמאות לפניות בנושאים שונים

- חוסר בפרטיות** – מספר ילדים פנו בסוגיית חדירה לפרטיותם בסופי שבוע. בשבתות בהן ילדים יוצאים לפגוש את משפחתם, ילדים אחרים אשר נשארים בפנימייה מקובצים בקבוצה אחת, באותן פנימיות בהן אין "בית חופשה". במצבים אלו, ילדים דיווחו על חוסר נוחות שלהם על כך, שילדים אחרים שוהים במרחב הפרטי שלהם, נוגעים להם בדברים אישיים ולעיתים אף לא מקפידים על ניקיון סביבת המגורים. באותן פנימיות בהן זהו המענה היחיד, הוחלט להקפיד על ניקיון החדרים בימי ראשון טרם הגעת כלל הילדים חזרה לפנימייה.
- חוגים ופעילות בשעות הפנאי** – בנציבות התקבלה פנייה של אנשי צוות כי בפנימייה אין חוגים וכי אין פעילות בשעות הפנאי, מה שמוביל למעשי קונדס של הילדים עקב השעמום. בהתערבות הנציבות יחד עם הפיקוח המחוזי, נבנתה תוכנית מיידית כולל לחופש הגדול

- **דמי כיס** – גם השנה, נושא דמי הכיס המשיך להגיע לשולחנה של הנציבות, אלא שהשנה הפניות התאפיינו בידיעת הילדים על זכותם לדמי כיס, ופנייתם היתה על פגיעה בזכויותיהם או זכויות חבריהם. מספר נערים פנו לנציבות בטענה כי יש ילד חדש בפנימייה אשר אינו דובר עברית טוב, על כן הם פונים בשמו. לטענתם הילד לא מקבל את דמי הכיס המגיעים לו. בירור הנציבות העלה כי הנער לא היה ביום החלוקה, וכי הוא לא פנה למדריך לבקש את דמי הכיס. הנציבות עודדה אותו לייזום פנייה אל המדריך, אשר נתן לו את דמי הכיס המגיעים לו עם פניית הנער אליו.
- **ענישה לא מותאמת** – נערה התקשרה לנציבות בטענה שנענשה שלא בצדק, מבלי שהמדריכה ביררה את העובדות. בירור הנציבות העלה כי הנערה צדקה בטענתה. צוות הפנימייה דאג כי המדריכה תתנצל והופקו לקחים לעתיד.
- **יחס מעליב מצד אנשי הצוות** – קבוצת ילדים טענה כי בקבוצה יש מדריכה אשר פונה בצורה לא נעימה אל הילדים. היא צועקת רבות, מעליבה אותם, משתמשת בביטויים כמו "את/ה לא סתם בפנימייה", מחכה ילד/ה בעל גמגום וצוחקת על אופן דיבורו. הנושא הובא לידיעת הנהלת המסגרת, אשר קיימה מיידיית שיחה עם קבוצת הילדים והמדריכה. עו"ס הקבוצה מקיימת מעקב עקבי לשם החלטה על המשך העסקתה של המדריכה.
- **בירור זכויות** – מספר ילדים פנו לנציבות בשאלה האם מותר לצוות לעשות חיפוש בארונות מבלי לבקש את רשותם. לאור חובת המסגרת למוגנות על הילדים (כמו שימוש בחומרים מזיקים / ממכרים) או לעיתים הצורך לטפל בטענות של גניבת פריטים אישיים של ילדים, סוכם כי חיפוש בארונות יעשה אך ורק בנוכחות הילד ובמקרה של בנות ללא נגיעה בדברי היגיינה.
- **ביגוד** – קבוצת בנות פנתה בטענה כי הביגוד שניתן להן, נקנה על ידי אשת צוות מבלי שהן שותפות לבחירה או מבלי שהן עצמן מגיעות לחנות לבחור ולמדוד. הנציבות מצאה את הפנייה מוצדקת והמליצה לאפשר לבנות לצאת לחנויות לחוות חוויית קנייה ובחירה אישית ומגוונת.
- **בעיות עם אנשי צוות** – קבוצת ילדים פנתה אל הנציבות ושיתפה כי ההשכמה בבוקר נעשית באופן קולני, תוך כדי צעקות. מעבר להשכמה הלא נעימה, ההשכמה מרחוק מעירה גם ילדים שלא צריכים לקום באותה שעה. בנוסף טענו הילדים כי המשכים מעיר את הילדים תוך כדי שהוא "מרמה" אותם במסירת השעה המדויקת, כך נוצר שלמעשה הוא מעיר אותם מוקדם מהנדרש. הנושא הובא לידיעת רכז ההדרכה התקיימה שיחה עם אותו מדריך, הופקו הלקחים והנושא טופל.
- **מזון** – מספר ילדים פנו אלינו ושיתפו כי אצלם במשפחתון קבלת טוסט מותנית במשימה ביתית, כמו זריקת הזבל, שטיפת כלים וכד'. הנושא הועבר לטיפול אם הבית הראשית.

- **טיפול תרופתי** – ילד פנה בטענה כי נקבע לו תור אצל רופא משפחה על ידי הוריו באיזור מגוריו, והפנימייה מסרבת לתת לו לצאת לרופא. בירור הנציבות העלה כי הילד יכול לקבל טיפול רפואי ליד הפנימייה, וכי התור שנקבע מטרתו היתה להוציא את הילד מהפנימייה בניגוד למותר.
- **מפגש עם משפחה ביולוגית** – בפנייה שהתקבלה בנציבות, עלה כי אין הקפדה על מעקב אחר קיום קשר עקבי בין ילדה הנמצאת במשפחה אומנת לאימה הביולוגית. בירור הנציבות העלה כי אכן האמא הביולוגית אינה מקפידה על מפגשים עם ביתה וכי הילד נפגעת מכך. התערבות הנציבות הביאה לקיום ועדת תכנון טיפול מיידית לקביעת תוכנית התערבות ושינוי בהסדרי הקשר.
- **ניקיון ותחזוקה** – מספר בנות פנו כי במיטתן יש קרציות וכי הצוות לא עושה די בעניין. בירור הנציבות העלה כי פניית הבנות מוצדקת הנושא הועבר לטיפול מידי של הפיקוח לצורך טיפול ומעקב אחר ביצוע ריסוס מתאים ואי חזרת התופעה.
- **אי ידוע ואי הנגשת הנציבות** – גם השנה הנציבות פגשה ילדים רבים אשר שיתפו כי לא שמעו על הנציבות מהצוות הטיפולי (מנחות אומנה או צוות פנימייה). לא חולקו להם כרטיסי היידוע השייכים לנציבות, בפנימיות לא נתלו שלטים בשטחי הפנימייה ואין הקפדה על קביעת טלפון המיועד ליצירת קשר עם הנציבות בעת הצורך. ממצאי כלל הפניות העלו כי אין הקפדה בכלל המסגרות החוץ ביתיות על חלוקת כרטיסי יידוע. בכלל הפניות נמצא כי לא נעשה ריענון כנדרש בחוק. זאת בניגוד לתקנות חוק האומנה(מנגנון בירור תלונות של ילדים בהשמה חוץ ביתית), תשע"ט – 2018.
- **דוגמאות לנושאים אישיים / ייחודיים**
 - * התבקש להגיע אל שער הפנימייה, שם נעצר על ידי המשטרה, מבלי שאיש צוות הכין אותו לכך.
 - * ציטוט לטלפון של ילדה ע"י המשפחה האומנת
 - * אי רכישת חולצת בית ספר לפני תחילת השנה
 - * איסוף מוקדם מדי לבית הספר על מנת שזה יתאים ללוחות הזמנים של כלל הילדים
 - * בקשה להחליף מראות בקבוצת בנות כי המראות הקיימות מעוותות
 - * אי העברת תשלום רטרואקטיבי למשפחה אומנת קרובים, תשלום שאמור לסייע במימון רישיון נהיגה.
 - * אי סיוע למשפחה אומנת במימון קייטנות קיץ לילד בגיל גן.
 - * בקשה שלא ליטול את הטיפול התרופתי שקבע פסיכיאטר הפנימייה.

פרק שלישי- סיכום והמלצות

נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית, הפועלת בהתאם לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, חרטה על דגלה מיום היווסדה את זכויות הקטין כפרט. ילדים הגדלים ומתבגרים במסגרת פנימייתית או במשפחת אומנה, נתונים לכללים, אורחות חיים וסדר יום שלעיתים לאו דווקא מותאמים באופן אישי להם ולצרכיהם. הנציבות רואה חשיבות רבה בתפקידה להאיר על הצרכים והקשיים שמעלה הפרט ולסייע לו להשמיע את קולו, להשתתף ולהשפיע על חייו, וכך לייצר נקודת התייחסות באמצעותה יכולה החלופה הביתית לשפר את התנהלותה ולייצר חוויה אישית יותר על אף המגבלות הברורות.

מטרתה של התערבות הנציבות בעקבות פניות המגיעות אליה, היא להוביל לשינוי חיובי עבור הפרט שפנה ולעיתים, בעקיפין, גם עבור ילדים נוספים המצויים בהשמה חוץ ביתית בהווה וכאלה שימצאו בעתיד. כאשר הנציבות ממליצה למסגרת חוץ ביתית לערוך שינויים, תכליתה של ההמלצה לשפר את המצב עבור הילד הפונה והילדים כולם.

רמה נוספת בה הנציבות מחוללת שינוי ומביאה את קולו של הפרט, מצויה בשיתוף הפעולה עם קובעי המדיניות הנוגעת לחייהם של ילדים בהשמה חוץ ביתית. בסופה של שנת העבודה ובמקרים מסוימים גם במהלכה, דואגת הנציבות להציף בפני הגורמים הרלוונטיים סוגיות רוחביות העולות מפניות הילדים, פערים בנהלים הקיימים או יישומם בשטח וכן מקרי קיצון הדורשים שינויי מדיניות. סוגיות שיש בהן דילמות ערכיות והן אינן חד משמעיות, הן מובאות להתייעצות עם גורמי מקצוע אחרים, כולל מתנדבי הנציבות בהווה ובעבר.

בחלק זה של הדו"ח יובאו סוגיות מעיין אלה שעלו מפניותיהם של ילדים בשנה החמישית לפעילותה של הנציבות-2021. קובעי המדיניות במשרד הרווחה ובמשרדים רלוונטיים נוספים (כגון משרד החינוך), שותפים מלאים וחיוניים ביצירת השינוי, התאמת החיים מחוץ לבית ההורים ככל שניתן לצרכיו האישיים של הילד ובכדי לוודא שההשמה אכן מהוות חלופה ביתית מטיבה עבורו וזכויותיו נשמרות.

מתוך 146 הפניות שבירורן הסתיים בשנת 2022, ועוד 40 פניות בנושא זכויות, עולות מספר סוגיות ומגמות, שאת חלקן הפצנו כבר במהלך השנה לקובעי המדיניות הרלוונטיים ואת חלקן נביא כעת, בתקווה שישמשו את כל הנוגעים עבור טיוב המדיניות הקיימת היכן שנדרש, יצירת מדיניות ונהלים חדשים היכן שחסר ובעיקר שיפור השירות לילדים.

דו"ח זה מביא את קולם של אותם ילדים או ידידיהם אשר בחרו לפנות לנציבות.

סוגיות ומגמות שעלו בפניות של ילדים באומנה

מספר פניות מועט: גם בשנה החמישית לפעילות הנציבות, מספר הפניות הנמוך מילדי אומנה ביחס לחלקם באוכלוסייה, מעלה חשש אודות מידת המודעות לנציבות בקרבם. השנה קיימנו מפגשים עם כלל ארגוני האומנה ועם מרבית מנחות האומנה. מפגשים אלו, למדנו כי בחלק מארגוני האומנה, גם מנחות האומנה, שחלק ניכר מהן חדשות בתפקידן, אינן מכירות את הנציבות באופן מספיק מקצועי, ועל כן על אף שהתקנות לחוק האומנה מעגנות את חובת חלוקת כרטיסי הנציבות ע"י מנחת האומנה בליווי הסבר ותזכורת תקופתית, בחלקן הן לא היו מודעות לכך ובחלקן לא הרגישו מספיק בטוחות מקצועית כדי ביצוע הוראות החוק. מפגשים אלו, אפשרו למנחות האומנה להביע ולשתף את הלבטים, שלהן וללמוד על דרכי יידוע מתאימים באופן שמקומן כמנחות אומנה לא יפגע.

הקשיים האובייקטיביים העומדים בפני ילדי אומנה בפנייה לנציבות רבים יותר מאשר ילדים המושמים בפנימיות ועל כן יש לוודא כי זכות בסיסית זו נגישה להם. **לאור זאת, אנו בנציבות רואים חשיבות רבה באפשר השתלבות צוות הנציבות במערך ההכשרה של מנחות אומנה, באופן בלתי אמצעי ולא באמצעות מרצים תיאורטיים.**

יודוי כי קיימים לילד/ה באומנה אמצעי ותנאי התקשורת עם הנציבות הקבועים בחוק: בנוסף לחובת היידוע הקיימת בתקנות לחוק האומנה, על קיומו של מנגנון בירור תלונות, קיימת חשיבות לוודא כי לילד או לילדה יש את האמצעים ליצירת קשר עם נציבות פניות ילדים ונוער במקרה ורוצה. לאור מספר הפניות המצומצם שהגיעו אל נציבות פניות ילדים בהשמה חוץ ביתי, מילדים במשפחות אומנה, לא נוכל לציין באם מדובר במגמה, אולם מפנייה שהתקבלה בנציבות על ידיד של ילד, עלה כי לילד אין לא את האמצעים, לא את הפרטיות (כל שיחותיו מוקלטות על ידי המשפחה האומנת) ולא המידע על פנייה לנציבות. מהפנייה עלה כי מנחת האומנה כלל לא ידעה על התקנות לחוק ועל כן גם לא ידעה כי זכויות הילד נפגעים.

שווין הזדמנויות לילדים באומנה באמצעות מימון הוצאות: כבר בדוח הנציבות לשנת 2020, התרענו על פערים וחוסר אחידות במימון הוצאות מיוחדות עבור ילדי אומנה. באותה שנה הצבענו על פערים בין ארגוני האומנה במימון מסעות לפולין, שיעורי נהיגה, קורסי הדרכה במסגרת תנועות נוער, כך שילד אשר נמצא במשפחה אומנת בליווי ארגון מסוים, יתכן כי יקבל סיוע וילד שבאחריות ארגון אחר לא יקבל סיוע. יש מי שהתייחס לדוגמאות אלו כאל מותרות, ולכאלו שמדמים פערים כמו בין משפחות ביולוגיות. אלא, שהשנה הגיע לנציבות פניות ילדים פער נוסף, והפעם בתחום סיוע במימון קייטנות קיץ. בפנייה שהגיע אלינו, בעניינם של שני אחים בגילאי גן, עלה כי הארגון המפעיל החליט שלאור ההוצאות הרבות במהלך השנה לצורך כיסוי צרכי הקטנים, הארגון לא יוכל לסייע במימון קייטנות הקיץ לשני האחים. בירור הנציבות העלה כי גם בנושא זה קיים פער בין ארגונים שונים. בעוד שארגון אחד רואה במימון קייטנות לקיץ, סיוע גנרי ובסיסי עבור ילדים בבתי ספר יסודי, וכל משפחה תקבל סיוע בסך של עד 2,500 ₪ לילד תמורת קבלות, בארגונים אחרים מדובר בסיוע חריג עד כדי כך שלא יינתן סיוע אף לא בגובה של 700 ₪ לילד. חשיבותו של הסל הגמיש, מובנת ויש לשמר גמישות זו, על מנת להתאים לכל ילד את המענה הדרוש. עם זאת, יש להקפיד כי גמישות זו, לא תפגע ביכולת המשפחה לתת מענה ובכך לפגוע בטובתו של הקטין או בצרכיו. **המלצתנו הינה לראות בסיוע במימון קייטנות קיץ, כסיוע בסיסי שיש לתכנן אותו בתוכנית התקציבית השנתית. הציפייה שמשפחה תחזיק ילד חודשיים ללא פעילות, היא לא ריאלית ולא משרתת את טובתו של הקטין.**

סיוע של עובד סיוע לילדים עם מוגבלות במשפחה אומנת: בנציבות פניות ילדים ונוער התקבלה פנייה אשר העלתה את סוגיית מתן סיוע באמצעות עובד סיוע לילד עם מוגבלות והתנהגות מאתגרת במשפחה אומנת. ילדים עם מוגבלות, אינם זכאים לקצבת נכות, היות והם מטופלים על ידי משפחות אומנה הממומנות על ידי המדינה. אלא שמימון זה, אין בו כדי לאפשר העסקת סיוע עובד סיוע לאותם מתבגרים עם מוגבלות, אשר גודלם הפיזי מקשה על המשפחה לתת להם את הסיוע הדרוש. ילד עם צרכים מיוחדים החי בבית עם הוריו הביולוגיים, הוריו יוכלו להסתייע בקצבת הנכות על מנת לרכוש שירותי סיוע שיסייעו בידם להשאיר את ילדם בבית. אפשרות זו, במצב החוקי הקיים כיום, אינה מתאפשרת לילד אשר לא זכה להיוולד להורים שיכולים לגדל אותו. כך נוצר מצב שבהעדר מענה של סיוע בסיוע, אומנים נדרשים לאתגרי יום יום בלתי אפשריים, עד כדי שיקול הפסקת האומנה והפניית הקטין למסגרת חוץ ביתית.

בתקופה בה מדיניות העולם המערבי בכלל ומדינת ישראל בפרט מעודדת שילוב של אנשים עם מוגבלות בקהילה, אנו ממליצים לשקול את שינוי החוק ולאפשר לילדים עם מוגבלות את התנאים האופטימליים להישאר

בקהילה. מטרת חוק האומנה הוא עידוד מתן מענה מדמה בית, לילדים אשר לא יכולים לגדול המחיצת הוריהם הביולוגיים, משכך יש לאפשר גם לילדים עם מוגבלות את כלל האמצעים על מנת ליהנות מגדילה במשפחה אומנת כמו ילד ללא מוגבלות.

המלצת נציבות פניות ילדים ונוער הינה לפעול לשינוי חקיקה שתאפשר מימון מתן גימלת ילד נכה גם לילד אשר נמצא במשפחה אומנת באותם מקרים בהם נדרש מענה נוסף לטיפול היומיומי של המשפחה. עד שינוי החקיקה מומלץ למצוא מענה ביניים של סיוע תקציבי מוגדל שיאפשר מימון של העסקת עובד סיעוד.

סוגיות ומגמות שעלו בבירור פניות ילדים בפנימיות של משרד הרווחה ומשרד החינוך

"הפקעת" חדרי השינה הקבועים של הילדים לצרכים שונים בהעדרם - בשנת 2022 התקבלו בנציבות מספר פניות, כל אחת בנסיבות ומקרים שונים, שלכולן קו משותף- פגיעה בתחושת הביתיות והשייכות למסגרת בשל "הפקעת" חדרי השינה הקבועים של הילדים לצרכים שונים בהיעדרם. בשני מקרים, ילדים קבלו על כך שהם חוזרים לחדר מלוכלך אחרי שילדים אחרים התארחו בו בזמן שהם שהו בבית המשפחה. במקרה אחר, קבוצת ילדים הביעו את תחושת חוסר הנוחות שלהם מכך שבסופי שבוע בהם הם יוצאים לבקר את משפחתם, הנהלת המסגרת מארחת בחדריהם אורחים שונים (חיצוניים למסגרת) והם אף נדרשים להכין את החדרים עבורם, להצניע פריטים אישיים וכד'. הילדים העידו כי בחלק ניכר מהמקרים, בשבוע למסגרת הם מוצאים את החדרים מלוכלכים, זאת בנוסף לתחושת הפגיעה הקשה בפרטיות ובאינטימיות של החדר שאמור לשמש עבורם בית. אירוח אורחים מבחוץ בחדרי הילדים, הינה פעולה המנוגדת למדיניות משרד הרווחה והביטחון החברתי, אולם חיוני לשים דגש על אכיפתה. לעומת זאת, "קיבוץ" ילדים אשר אינם הולכים לבתייהם בסופי שבוע, בתוך משפחתון/מבנה קבוצתי אחד, הינו הלכה שגורה במספר מסגרות, פרקטיקה זו, היא פרקטיקה המותרת על פי נהלי משרד הרווחה. במקרים אלו יש לתעדף מענה אשר קיים בחלק מהמסגרות, מענה של בית נפרד המשמש כ"בית חופשות". פנימיות המחזיקות בבית חופשות, דוגלות בחשיבות ההרגשה של כלל הילדים שהם יוצאים לסופ"ש ובמקביל משמרים את פרטיותם של מקומות הלינה של שאר הילדים. באותן מסגרות שמסיבות תקציביות לא יכולות לאפשר בית חופשות נפרד מבתי המגורים היומיומיים, אנו ממליצים על הקפדה ואכיפה של ביצוע ניקיונות יסודיים בטרם שובם של הילדים מבתייהם הפרטים אל המשפחתון או הקבוצה חזרה. **לילדים בהשמה חוץ ביתית, ככל הילדים, מגיעה פינה פרטית משלהם הנשמרת עבורם גם בעת חופשה.**

חלוקת דמי כיס בפנימיות שבפיקוח משרד החינוך - בדו"ח הנציבות אשתקד, ביקשה הנציבות להציף שוב את חשיבות קבלת דמי כיס באופן מוסדר וקבוע, שכן עבור ילדים ללא עורף משפחתי מדובר לעיתים בסכום הכסף היחיד העומד לרשותם לשימוש חופשי. מעבר לכך, מתן דמי כיס מהווה הזדמנות לחינוך כלכלי והתנסות באלמנטים שונים כהכנה לחיים כגון- חיסכון, בחירה בין הוצאות בהתאם למשאבים וכד'. בעת ביקור הנציבות באחד מכפרי הנוער המצויים תחת פיקוח משרד החינוך, עלתה טענה מהילדים על חוסר שוויון בחלוקת דמי הכיס והתברר כי אכן כך מפאת זכאותן של אוכלוסיות מסוימות לתקציב ייחודי שמקנה דמי כיס כפולים וכן מקור תקציבי שונה לדמי הכיס עבור ילדים שונים. המלצת הנציבות היא לשקול השוואת דמי הכיס גם עבור ילדים המגיעים ממשפחות ללא אמצעים או עורף משפחתי שאינם מגיעים מאותן אוכלוסיות הזוכות היסטורית לתמיכה נוספת.

כמובן שהמלצתנו למשרד החינוך היא להשוות את דמי הכיס לסכום הגבוה יותר שניתן ולא לפגוע בדמי הכיס הניתנים ליוצאי האוכלוסיות המיוחדות.

הפרת זכויות ילדים בחקירה משטרתית בעת הגשת תלונה של איש צוות כנגד ילד/ה בפנימייה - השנה נחשפנו דרך תלונות של ילדים למספר מקרים בהם אנשי צוות הזמינו משטרה ו/או הגישו תלונה כנגד ילדים במסגרת המצויים באחריותם הישירה. במקרה אחד, הנציבות התבקשה ע"י ילד בפנימייה לבדוק כיצד ניתן לסייע לו בהליך פלילי שנפתח נגדו בגין תלונה של אם הבית בקבוצה. במסגרת הבירור, התגלה כי הילד נלקח לחקירה משטרתית באופן מפתיע, מבלי לדעת שהוגשה נגדו תלונה וללא כל הכנה. ניכר כי זכויותיו של הילד הופרו באירוע, לרבות החרמת מכשיר הטלפון שלו ומניעת תקשורת עם הוריו. אל הילד התלווה ש"ש מהמסגרת, שגם אם היה מסור עד מאוד, לא עבר את ההכשרה המקצועית המתאימה למצבים שכאלה. בכל מקרה של התערבות משטרתית, ובטח כאשר מדובר בתלונה שהוגשה ע"י אנשי צוות, ראוי כי המסגרת תוודא שהילד מלווה ע"י איש צוות בוגר ומנוסה, שנוצר קשר עם הוריו ושזכויותיו נשמרות.

לכל אדם שנחקר בישראל יש זכויות וחשוב כי אנשי צוות השמה החוץ ביתית, יכירו את הזכויות שעומדות בפני הילדים. ככלל האיסורים הקבועים בחוק העונשין נוגעים לכולם, אבל קטינים שנחשדים בביצוע מעשה אסור זכאים לזכויות רבות יותר בהליך הפלילי מאשר בגירים, מתוך ההבנה כי קטין אינו מסוגל להתמודד עם מצבים קשים ומלחיצים (כמו חקירת משטרה, מעצר ועוד) באופן שבו מבוגר יכול. לכך מתווספת גם חובתה של מדינת ישראל כמי שחתומה על האמנה לזכויות הילד אשר מדגישה כי טובתו של קטין תמיד חייבת להילקח בחשבון.

בעת הזימון לחקירה עומדות בפני הילדים זכויות שחובה ליידע את הילדים בזכויות אלו. זכויות כמו, הזכות לסרב לחיפוש על גופי או בחפצי (אם אין למשטרה חשד סביר או צו חיפוש), זכות שלא לומר דבר בחקירה, הזכות שלא להיות מעוכב בחקירה ליותר משלוש שעות, הזכות להתייעץ עם ההורים ו/או עם עורך דין, הזכות שהורה או אדם קרוב שהילד יכול לבחור שיהיה איתו בחקירה ועוד. פירוט הזכויות והסבר ניתן למצוא באתר הסנגוריה הציבורית מידע לקטין

https://www.gov.il/he/departments/guides/public_defender_public_information?chapterIndex=2

ריבוי הגשת תלונות: במספר פניות (בודדות) שהגיעו אל הנציבות, עלו טענות של ילדים כי במסגרת בה הם חיים יש נטייה לריבוי הגשת תלונות במשטרה. אין ספק כי יש התנהגויות שיש חובה חוקית וחינוכית בגינן יש להגיש תלונה במשטרה, כמו התנהגות אלימה, איומים וחבלה. לצד זה, מצב בו מתקיימת תרבות של ריבוי תלונות במשטרה מצד אנשי צוות במסגרת, מחייב בדיקה של אקלים המסגרת. המסגרות החוץ ביתיות, אמורות וחייבות להיות מענה שהוא חלופה ביתית, ופתיחת תיקים לילדים – מורכבים ככל שיהיו – מחייבת משנה זהירות.

בנוסף בירור הנציבות העלה כי כיום לא קיימים נהלים ברורים למפעילי שירותים להשמה חוץ ביתית, בנושא התהליכים הנדרשים בעת זימון לחקירה של קטין או מעצר קטין. **המלצתנו הינה לדאוג לכתיבת נהלים לעובדי הרווחה שברשויות המקומיות ולעובדי ההשמה החוץ ביתית, לפעולות שיש לעשות בעת מעצר קטין או זימון לחקירה של קטין שבטיפול שירותי הרווחה או בפנימייתו של משרד החינוך. נהלים המושתתים על זכויות קטינים, כפי שמופעים באמנה לזכויות הילד ובחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול).**

חובת יידוע ילדים בפנימיות הנמצאים בפיקוח משרד החינוך – מנתוני הדו"ח נראה כי קיימים קשיים רבים רק אצל ילדים המושמים במסגרות שבפיקוח משרד הרווחה. אלא שבפועל כיום החוק אינו בהיר מספיק לגבי החלת חוק האומנה והתקנות לחוק, בעניינם של ילדים הנמצאים בפנימיות של המינהל לחינוך ההתיישבותי פנימייתי ועליית הנוער שבאחריות משרד החינוך, זאת למרות שגם בפנימיות אלו קיימות השמות של ילדים, שהשמתם הייתה מענה רווחתי. לאור זאת, כיום יש עשרות אלפי ילדים אשר אינם מתגוררים ביום עם הוריהם, ואשר אינם מודעים לזכויותיהם או שאין להם כלל מענה, (כמו ילדים באשפוז פסיכיאטרי). המלצתנו הינה כי נציבות פניות ילדים ונוער תהווה מנגנון בירור סטטוטורי, עבור כלל הילדים אשר חיי היום יום שלהם הוא לא בבית הוריהם.

פרק רביעי- מבנה הנציבות תקציב ופעילות הנציבות בשנת 2022

ילדים הנמצאים במסגרות טיפול חוץ ביתיות, במיוחד אלו הנמצאים בטיפול משולב מגורים, פגיעים יותר להדרה ולהפרת זכויותיהם בהשוואה לילדים הגרים עם משפחותיהם. קטגוריות ספציפיות מבין אלו, כגון ילדים עם מוגבלויות או מקבוצות מיעוט מוחלשות, מתמודדות עם סיכונים נוספים של הדרה ואפליה, ועליהם להתגבר על חסמים נוספים על מנת לגשת לשירותים ציבוריים ולהשמיע את קולם.

שמירה על הזכויות והאינטרסים של ילדים במסגרת טיפולית חוץ ביתית כרוכה, בין היתר, במתן הזדמנויות לדיווח על הבעיות שבהן הם נתקלים ולתבוע את זכויותיהם. החשיבות של מנגנוני תלונה "ידידותיים לילדים" והצורך באמצעים חיוביים כדי להקל על נגישותם עבור ילדים המצויים בסיכון מוגבר להדרה והפרה של זכויותיהם - כגון ילדים המתגוררים במוסדות טיפול - מודגשים בספרות העוסקת בזכויות הילד.

סקרים מראים שילדים הנמצאים במסגרות טיפול חוץ ביתיות לרוב אינם מודעים לזכויותיהם ולהפרותיהן או לקיומם של מנגנוני תלונות. גם אם הילדים מודעים לקיומם של מנגנונים מסוג זה, לעתים קרובות הם אינם יודעים כיצד לגשת אליהם, או שהם נרתעים מכך עקב רגשות של חוסר אמון או פחד מהשלכות אפשריות.

ממצא זה מבליט את העובדה כי "הנציבות לתלונות ילדים ונוער מחוץ לבית", מנגנון תלונות המופנה במיוחד לילדים הנמצאים במסגרות טיפול חוץ ביתיות, היא יוזמה חשובה וחלוצית של מדינת ישראל בכיוון השמירה על רווחתם של ילדים מקטגוריה פגיעה במיוחד זו, ובמיוחד על זכותם להביע את דעותיהם ולהישמע ביחס לעניינים המשפיעים עליהם, בהתאם לסעיף 12 של אמנת זכויות הילד של האו"ם.

למרות משאבי הנציבות המוגבלים, **2 וחצי תקנים מקצועיים כולל של הנציבה** (שהשנה אוישו באופן חלקי בלבד) **וללא תקציב כלל**, דבר שמגביל את יכולתה לפתח את הפעילויות הדרושות לשיפור המודעות הכללית לתפקידה וליצירת קשרים שוטפים עם ילדים במסגרות טיפול חוץ ביתיות, מצאנו דרכים יצירתיות לא לוותר על פיתוח ושיפור ההנגשה והיידוע.

סרטון יידוע והפצתו ברשתות החברתיות : <https://www.youtube.com/watch?v=YJ2E0m1wQPI>

למדנו כי ילדים מרגישים נוח יותר לפנות כאשר הדמות שאליה הם פונים מוכרת להם. על מנת להעלות את תחושת הביטחון לילדים לפנות במידה ורוצים ועל מנת להעלות את המודעות, הכנו סרטון בעזרת תקציב דוברות המשרד. הסרטון הופץ ברשתות החברתיות בקמפיין שנחשף לעשרות ילדים ומבוגרים.

הקמת ועדה מייצעת לנציבות המורכבת מילדים בפנימייה - מיום הקמתה, נציבות פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית דוגלת בשיתוף ילדים נרחב. החלטות רבות שהתקבלו הנוגעות לעבודת הנציבות ולהצגתה התקבלו תוך היוועצות עם ילדים ובני נוער המצויים בהשמה חוץ ביתית ובמקביל עם אנשי מקצוע בתחום. היוועצות עם גורמים חיצוניים אודות סוגיות עקרוניות ודרכי פעולה לא הסתיימה עם הקמת הנציבות, אלא מתקיימת אחת לרבעון באופן

שוטף. מזה כארבע שנים, הנציבות מפעילה וועדה מייעצת רב מגזרית המונה נציגי ממשלה, חברה אזרחית, אקדמיה, מנהל פנימייה בדימוס ובוגרי השמה חוץ ביתית. מטרת הוועדה המייעצת היא לשמש כעזר עבור נציבות פניות ילדים ונוער, לשם מימוש מיטבי של תפקיד הנציבות על פי חוק- להוות כתובת עבור ילדים בהשמה חוץ ביתית בישראל. וועדה המסייעת לנציבות להרחיב את נקודת המבט של ילדים המצויים בזמן הווה בהשמה חוץ ביתית, באופן אשר משלים את הפרספקטיבה הדרושה לנציבות על מנת להכריע באשר לסוגיות שונות העולות מילדים ולגבש המלצות שיטיבו עימם על מנת שהמסגרת בה הם שוהים תהווה חלופה ביתית מטיבה עבורם.

על כן, השנה קיימנו פיילוט לאורך שנת לימודים אחת בשיתוף הנהלת מ"י, המפעל להכשרת ילדי ישראל, עם 14 חניכי משפחתוני "הכפר הירוק" ומשפחתון סוזאן ברמת גן בין הגילאים 9-18, כאשר הקבוצה הייתה מורכבת ממספר דומה של בנים ובנות.

בסיכום הפיילוט, היגדים של המשתתפים כללו אמירות כמו:

- ההשתתפות הייתה משמעותית ומעניינת.
- לוועדה יש חשיבות גדולה וממליצים להמשיך בשנה הבאה.
- כחניכים במשפחתונים היינו רוצים לדעת שקיימת וועדת ילדים מייעצת, זה גורם לנו להרגיש שהמערכת פועלת לטובתנו, מביא קול של בני גילנו ונותן אמון.
- **אם ידעו שקיימת וועדת ילדים מייעצת אולי יותר ילדים ירגישו בנוח להתלונן כי יש בצד השני במובן מסוים גם מישהו בגילם ובמצבם.**

הנגשת הנציבות לילדים עם מוגבלות - בסיוע מקצועי ותקציבי של מינהל מוגבלויות ולאחר חקר מעמיק של הנושא, יצרה הנציבות התקשרות עם המכון הישראלי להנגשה קוגניטיבית, במסגרתה נבנה פורמט שיתוף ילדים המותאם לילדים עם מוגבלויות על מנת להציג את הנציבות, ולהבין באמצעותו האם דרכי הנגישות הקיימות כיום, לצורך קשר עם הנציבות מתאימות ואילו כלים חסרים לצורך מימוש החוק המחייבים הנגשה מלאה. לאחר מכן התבצע תהליך שיתוף ילדים באמצעות מפגשים אישיים עם עשרות ילדים עם מוגבלויות שונות וברמות תפקוד שונות, החיים בפנימיות ומשפחות אומנה. לאחר עיבוד המידע, התבצע תיעדוף של הכלים.

- הוכן שילוט מוגש שפתית לתלייה במסגרות
- הוגשה תוכנית תקציבית למנכ"לית משרד הרווחה הכוללת תקציב להעסקת נציגים מטעם נציבות פניות ילדים ונוער שיסיירו בפנימיות לילדים עם מוגבלות, תקציב הכשרות ועוד.

- עבודה עם משרד החינוך האגף לחינוך מיוחד
- הוכן סרטון מוגש המסביר על הנציבות
- הוכנה לומדה בשיתוף מכון HIT המלמד ילדים עם מוגבלות להשתמש בנייד ובווטסאפ, כדי ליצור קשר עם הנציבות.

Twinning תוכנית – מיזמי התאומות של האיחוד האירופי נועדו ליצור שיתוף פעולה בין מוסדות של המגזר הציבורי במדינות החברות באיחוד האירופי לבין מוסדות של המגזר הציבורי במדינות שכנות. מטרת מיזמים אלו היא לתמוך ברכישת המיומנויות והניסיון הדרושים לצורך אימוץ ויישום עקרונות הליבה של האיחוד האירופי והם מבוססים על שיתוף פעולה בין שותפים שווים. במטרה לסייע לנציבות לפתח את המנגנון כך שנוכל לשרת את ילדי הפנימיות והאומנה בישראל בצורה מיטבית. נציבות פניות ילדים ונוער הזמינה שותפים מהמגזר השלישי, ממשרדי ממשלה שונים ונציגי אגפים מקצועיים ומשפטיים מתוך משרד הרווחה והבחון החברתי, להשתלב יחד בתוכנית זו. התוכנית כללה סדנאות הרצאות והשתתפות בסדנאות לימודיים. יחד, בנינו תוכנית עבודה מפורטת הכוללת ארבעה נדבכים מרכזיים:

מיצוב והעלאת המודעות לנציבות בקרב ילדים ובני נוער בהשמה חוץ ביתית, בקרב מבוגרים הקרובים אליהם ובקרב הציבור הכללי.

שיפור וחיזוק הנגשת הנציבות בדגש על ילדים צעירים, ילדים עם מוגבלויות וילדים באומנה.

מיפוי המסגרת המשפטית הנוגעת לנציבות, השוואה לנעשה במדינות אירופה והמלצות לחיזוק וביסוס.

שיפור הסינרגיה בין הנציבות לשותפיה השונים.

שנה שעברה התקיימו מספר הרצאות וסדנאות הנוגעות לנדבך הראשון- מיצוב והעלאת מודעות וכן סיור לימודי של צוות הנציבות ושותפים אסטרטגיים נוספים באתונה בירת יוון. השנה הסתיים פרק העבודה השני העוסק בבחינת החקיקה הנוגעת לנציבות, השוואה שלה אל מול הנהוג במדינות אירופה ומתן המלצות על תיקוני חקיקה נדרשים על מנת לטייב את עבודת הנציבות, לעמוד בסטנדרט בין לאומי ובהלימה לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד וטיוב ההנגשה לילדים בהשמה חוץ ביתית עם מוגבלות.

שיתופי פעולה פנים משרדיים וחוץ משרדיים לקידום מדיניות - הצפת סוגיות מדיניות תוך כדי בירור הפניות, עבודה בשת"פ ובירור פניות במשותף עם פיקוח משרד הרווחה בכל הקשור לפניות שבמסגרות הנמצאות בפיקוח משרד הרווחה והביטחון החברתי, ועם פיקוח משרד החינוך, בכל הקשור לפניות ממסגרות שבפיקוח משרד החינוך.

היועצות רב מגזרית - אידאולוגיית העבודה של הנציבות מעמידה בבסיסה שיתוף וחשיבה רחבה ככל הניתן. הנציבות מקפידה להיוועץ באנשי המקצוע והמומחים העומדים לרשותה גם באופן שוטף ולעיתים כחלק מבירור פנייה (תוך שמירה על חסיונם של הפונים).

קידום השיח והמודעות בחברה הישראלית לזכויות ילדים ככלל וזכויות ילדים בהשמה חוץ ביתית בפרט - כבכל שנה גם בשנה האחרונה, כחלק מפעילותה עסקה הנציבות ביידוע על זכויות ילדים בהשמה חוץ ביתית באמצעות הרשתות החברתיות, השתתפות בפורומים מקצועיים על מנת ליידע אנשי מקצוע ובוגרים בסביבתם של ילדים וכן הרצאות בכנסים שונים בתחום בפני עורכי דין, עובדים סוציאליים בתחום המשפחה ברשויות שונות בארץ וארגוני חברה אזרחית שונים כגון מכון חרוב.

תודות

הנציבות לא הייתה יכולה לבצע את עבודתה כהלכה ללא שיתוף הפעולה של אנשי מקצוע רבים ומסורים- במשרדי הממשלה, במחוזות, במגזר השלישי, באקדמיה וכמובן בפנימיות ובעמותות האומנה. נרצה לנצל במה זו בכדי להודות לכולן ולכולם. אין בנו ספק כי בעולמנו, עולמם של ילדים החיים מחוץ לבית ההורים, נמצאים כמעט תמיד "שחקני נשמה", נשות ואנשי מקצוע מסורים ואכפתיים שטובת הילדים בראש מעייניהם וכי גם במקרים בהם נמצאים ליקויים, רוצים להביא לתיקון ולשיפור פני הדברים.

תודות של ילדים: השנה התקבלו עשרות תודות מילדים על השינוי שנעשה בעקבות פניותיהם. תודות אלו, הם למנהלי הפנימיות והצוות שלהם, שהיו פתוחים וקשובים לנושאים המפריעים לילדים. כמו כן, התודות הם גם לפיקוח משרד הרווחה, אשר התייחס באופן מעמיק לפניות של הילדים. תודה מיוחדת מצד הילדים מגיעה לפיקוח משרד הרווחה על תוכנית פיתוח מועצות ילדים, שהיום הם חלק בלתי נפרד בהרבה פנימיות, מקביעת סדר היום ותפריט האוכל שנקבע עבורם.

תודה מיוחדת לילדים שהיו וועדה מייעצת לנציבות. שהקפידו על הגעה וחשיבה יצירתית וסייעו רבות בהתלבטויות שהיו לצוות הנציבות לגבי נושאי פניות של ילדים.

תודה לשותפים שלנו שהסכימו להשתלב בתוכנית ה-TWINNING, לתרום מזמנם בהתנדבות לנציבות. תודה על השותפות, התובנות ועל ההתגייסות לשינוי עתידי.

תודה **למיכל בן משה** שליוותה את הפרויקטים לפיתוח מנגנון של נציבות פניות ילדים.

וכמו תמיד, התודה הגדולה ביותר שמורה לכל הילדים על כך שאתם בוטחים בנו. נמשיך לעשות הכל כדי להיות ראויים לאמונתכם, לעמוד על זכויותיכם ולסייע לכם להרגיש בבית גם מחוץ לבית וכדברי אחד הנערים, "אתם אומרים לנו יש לכם כתובת, אנחנו אומרים לכם, יש לנו בית".

שלכם,

סימונה שטיינמץ נציבת פניות ילדים ונוער בהשמה חוץ ביתית.